

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrazoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevna , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING VUJUDGA KELISH ZARURATI, UMUMIY HISOBOTLARINING TUZILISHI VA O'ZBEKISTONNING MHXSGA O'TISHIDA VUJUDGA KELADIGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI

**Djurayeva Iroda
Bahrom qizi**

Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti tayanch
doktoranti, ISFT o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelishi, uning sabablari, qo'llanilish doirasida izlanishlar yoritiladi. O'zbekistonda yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan tadbirkorlik subyektlarining buxgalteriya hisobining milliy standartidan moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha hisobot tayyorlashining ahamiyati, zarurati va bu jarayonda duch keladigan muammolar va ularning yechimlari haqida qisqacha izlanishlar olib boriladi. Shuningdek, xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganilib, muallifning o'z xulosalari keltiriladi.

Kalit so'zlar: yirik soliq to'lovchilar toifasi, Moliyaviy hisobot standartlari, Buxgalteriya hisobining milliy standartlari, investor, investitsion qaror, ACCA, audit va konsalting.

Abstract: This article covers research on the emergence of international standards of financial reporting, its causes, and application. A brief research is carried out on the importance and necessity of preparing a report on the international standards of financial reporting from the national standard of accounting of business entities included in the category of large taxpayers in Uzbekistan, as well as the problems encountered in this process and their solutions. Also, the experience of foreign countries is studied and the author's own conclusions are presented.

Key words: large taxpayer category, Financial Reporting Standards, National Accounting Standards, investor, investment decision, ACCA, audit and consulting.

Аннотация: В данной статье рассматриваются исследования возникновения международных стандартов финансовой отчетности, их причин и применения. Проведено краткое исследование о важности и необходимости подготовки отчета по международным стандартам финансовой отчетности на основе национального стандарта бухгалтерского учета субъектов хозяйствования, входящих в категорию крупных налогоплательщиков в Узбекистане, а также проблем, возникающих при этом процессе. и их решения. Также изучен опыт зарубежных стран и представлены собственные выводы автора.

Ключевые слова: категория крупных налогоплательщиков, стандарты финансовой отчетности, национальные стандарты бухгалтерского учета, инвестор, инвестиционное решение, ACCA, аудит и консалтинг.

KIRISH

Covid-19 pandemiyasidan keyin, dunyoning barcha mamlakatlarida investitsiya oqimining sekinlashuv jarayoni kuzatildi. Bu o'z navbatida iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakatlarning iqtisodiy jarayonlaridagi o'zgarishlarga, iqtisodiy o'sish sur'atlarining sustlashuviga sabab bo'ldi. Shu jumladan O'zbekiston iqtisodiyotining bu pandemiya davridan keying holatida ham kuzatish mumkin. Mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichi Yalpi ichki mahsulot (YAIM) hisoblanadi, fuqarolar uchun byudjet iqtisodiy prognozlarida uning yillar kesimida muntazam o'sishini, biroq pandemiyadan keying davrda uning o'zgarishini sekinlashuvini kuzatishimiz

mumkin. Iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun kapital qo'yilmalar, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni oshirish zarur. Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlariga o'tishni jadallashtirish orqali xorijiy investorlarni ularga aniqroq va tushunarliroq bo'lgan ishonchli axborot bilan ta'minlashga erishiladi. Buning natijasida xorijiy investitsiya oqimining o'sishiga va xalqaro bozorlarga kirib borish imkoniyatlari kengayadi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari-bu korxonaning iqtisodiy, ishlab chiqarish va moliyaviy holatini aks ettiruvchi hujjatlar to'plami. Yanayam kengroq qilib yoritilganda Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (MHXS) – bu buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari to'plami bo'lib, unda operatsiyalarning o'ziga xos turlari va boshqa hodisalar moliyaviy hisobotda qanday aks ettirilishi kerakligi ko'rsatilgan. MHXS xalqaro moliyaviy hisobot standartlari Kengashi tomonidan e'lon qilinadi va ular buxgalterlar hisoblarni qanday yuritishi va taqdim etishi kerakligini aniq belgilaydi. MHXS buxgalteriya hisobining "umumiy tili" ga ega bo'lish uchun yaratilgan, chunki biznes standartlari va buxgalteriya hisobi kompaniyadan kompaniyaga va mamlakatdan mamlakatga farq qilishi mumkin.

MAVZUNING O'RGANILGANLIK DARAJASI

MHXS XX asrning ikkinchi yarmida biznesni, moliyaviy bozorlarni va soliq nazoratini soddalashtirish natijasida paydo bo'ldi, bu esa buxgalteriya hisobining yagona, umume'tirof etilgan qoidalarini talab qildi. 1973 yilda Avstraliya, Buyuk Britaniya, Kanada, Fransiya, Germaniya, Niderlandiya, Irlandiya, Yaponiya, Meksika va Qo'shma Shtatlar ishtirokida Xalqaro moliyaviy standartlar qo'mitasi tashkil etildi (2001 yilda Kengashga aylantirildi), asosiy vazifa buxgalteriya hisobining hisobot berish tamoyillarini ishlab chiqish edi. Umuman olganda, MHXS Xalqaro standartlar bo'yicha hisobot berishning asosiy maqsadi aksiyadorlar, investorlar va kontragentlar kabi tartibga soluvchilarga qaratilgan emas, balki investorlarni jalb qilish va biznesning shaffofligini namoyish etishdir.

1993-yilda qimmatli qog'ozlar bo'yicha komissiyalar xalqaro tashkiloti (IOSCO) yirik fond birjalarida xalqaro moliyaviy standartlarda hisobot berish g'oyasini ilgari surishni boshladi. 2002 yil mart oyida Yevropa Ittifoqi Yevropa fond birjalarida ro'yxatga olingan barcha kompaniyalarni 2005 yildan boshlab MHXS bo'yicha konsolidatsiyalangan hisobotlarni tayyorlashni shart etib qo'ydi.

AQSHda kompaniyalarning dastlabki milliy standartlardan (US GAAP) xalqaro standartlarga o'tish rejasi 2008 yilda taqdim etilgan, ammo bu yo'nalishdagi faoliyat 2011 yilda to'xtab qoldi, 2013-yilda qayta tiklandi. Biroq, barcha kompaniyalar hali ham MHXS bo'yicha hisobot bermaydilar.

Hozirgacha MHXS standartlarini qo'llayotgan yurisdiksiyalar soni 168 taga yetdi¹. Buning eng asosiy omillari etib albatta globalizatsiyalashuv jarayoni ya'ni xalqaro bozorlarning ko'payishi, bu bozorda raqobatning kuchayishi deb aytishimiz mumkin. Raqobatlashuv jarayoni natijasida tadbirkorlik subyektlarining asosiy maqsadi nafaqat iste'molchilarni jalb etish, balki investorlarning qiziqishini orttirish bo'lib, ularni jalb etish yo'llaridan eng muhimlaridan biri bo'lib, xalqaro tan olingan haqqoniylikka, ochiqlikka yondashilgan hisobotni taqdim etishdir. Shu sababdan Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning 2020-yil 24 fevraldagi "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 4611-son qarori MHXSga o'tishning yangi bosqichini boshlab berdi. Shu sababdan, ushbu mavzu tadqiqot uchun tanlab olindi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarini tadbirkorlik subyektlarida joriy etish muammolari va istiqbolli yo'nalishlari masalasini tahlil qilish va o'rganish jarayonida analiz, sintez va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy iqtisodiyot transchegaraviy operatsiyalarga va xalqaro kapitalning erkin oqimiga moslashib bormoqda. Barcha moliyaviy operatsiyalarning uchdan biridan ko'prog'i chegaralar bo'ylab sodir bo'ladi va bu raqamlarning o'sishi kuzatilmoqda.

Hozirda investorlar butun dunyo bo'ylab diversifikatsiya va investitsiya imkoniyatlarini izlaydilar, kompaniyalar esa kapitalni jalb qilishga harakat qiladi, bitimlar tuzadilar yoki bir nechta mamlakatlarda xalqaro operatsiyalar va sho'ba korxonalarga ega bo'lishga intilmoqdalar.

Xalqaro moliyaviy standartlar yaratilishidan oldin, bunday transchegaraviy faoliyat turli mamlakatlar tomonidan o'zlarining milliy buxgalteriya standartlarini saqlab qolish bilan murakkablashdi. Buxgalteriya hisobi talablarining ushbu kamchiliklari ko'pincha birinchidan, moliyaviy hisobotlarni tayyorlaydigan kompaniyalar, ikkinchidan ushbu moliyaviy hisobotlardan foydalanadigan investorlar uchun ya'ni iqtisodiy qarorlarni qabul

1 lfrs.org

qilish uchun noaniqlikni keltirib chiqaradi. Buning oqibatlarini esa xarajatlarni, murakkablikni va oxir-oqibat xavfni qo'shib boradi.

Buxgalteriya hisobining milliy standartlarini qo'llash moliyaviy hisobotda ko'rsatilgan summalar boshqa asosda hisoblanishi mumkinligini anglatadi. Ushbu murakkablikni bartaraf etish buxgalteriya hisobining milliy standartlarining asosini o'rganishni o'z ichiga olgan, chunki talablarning kichik farqi ham kompaniyaning hisobot qilingan moliyaviy ko'rsatkichlari va moliyaviy holatiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, kompaniya buxgalteriya hisobining milliy standartlarining asosida yo'qotishlarining bir to'plami bo'yicha foydani tan olishi mumkin.

Xalqaro buxgalteriya standartlari ushbu muammoni butun dunyo bo'ylab moliya bozorlariga shaffoflik, hisobdorlik va samaradorlikni olib keladigan yuqori sifatli, xalqaro miqyosda tan olingan buxgalteriya standartlari to'plamini taqdim etish orqali hal qilishi nazarda tutilgan.

Shuningdek, buxgalteriya standartlari moliyaviy ma'lumotlarning xalqaro taqqoslanishi va sifatini oshirish, investorlar va bozorning boshqa ishtirokchilariga iqtisodiy qarorlarni qabul qilish imkoniyatini berish orqali shaffoflikni keltirib chiqaradi.

MHXS buxgalteriya standartlari kapital yetkazib beruvchilar va pullarini ishonib topshirgan odamlar o'rtasidagi axborot farqini kamaytirish orqali javobgarlikni kuchaytiradi. Ushbu standartlarda boshqaruvni hisobga olish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi. Global taqqoslanadigan ma'lumot manbayi sifatida xalqaro buxgalteriya standartlari butun dunyo bo'ylab auditorlar, soliq idoralari va mamlakat iqtisodiyotidagi o'zgarishlarni o'rganuvchi vazirliklar uchun ham muhim ahamiyatga ega bo'lib kelmoqda. Bundan tashqari uning yana bir imkoniyati shuki, u investorlarga butun dunyo bo'ylab imkoniyatlar va xavflarni aniqlashda yordam berish orqali iqtisodiy samaradorlikka hissa qo'shadi va shu bilan kapital taqsimotini yaxshilaydi. Korxonalar uchun yagona, ishonchli buxgalteriya tilidan foydalanish kapital narxini pasaytiradi va xalqaro hisobot xarajatlarni kamaytiradi.

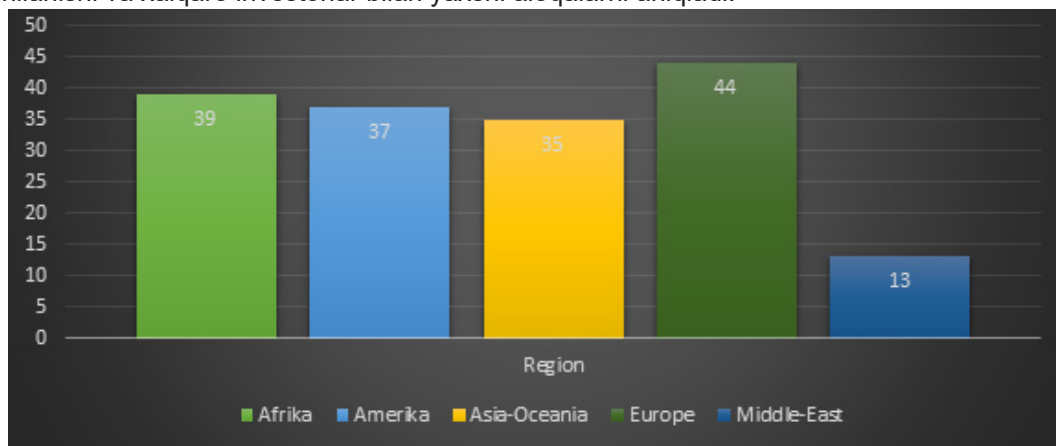
Albatta milliy hisob tizimidan xalqaro buxgalteriya standartiga o'tish xarajat va kuch sarflamasdan amalga oshmaydi- Hisobot kompaniyalari, odatda, ularning tizimlari va amaliyotida kamida ba'zi o'zgartirish kerak bo'ladi;

- investorlar va boshqalar moliyaviy jadvallar yordamida ular qabul qilingan axborot o'zgarishini tahlil qilish kerak;
- va qimmatli qog'ozlar bozori ishtirokchilari hisobotlari va buxgalteriya mutaxassislari o'z tartibida o'zgartirishlar kiritishi kerak.

Ammo MHXS buxgalteriya standartlarini qabul qilish orqali yurisdiksiyalarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar va tahlillar kapital bozorlariga sof foyda keltirganligini isbotlamoqda².

Hujjatlashtirilgan imtiyozlarga ba'zi kompaniyalar uchun kapitalning arzonligi va xalqaro buxgalteriya standartlarini qabul qiladigan yurisdiksiyalarga investitsiyalarning ko'payishi kiradi. Ba'zi kompaniyalar, shuningdek, o'zlarining ichki hisobotlarida xalqaro buxgalteriya standartlaridan foydalanish, turli yurisdiksiyalardagi operatsion birliklarni taqqoslash qobiliyatini yaxshilash, turli xil hisobot tizimlari sonini kamaytirish va xalqaro buxgalteriya standartlari tajribasi bilan xodimlarni ko'chirish moslashuvchanligi haqida xabar berishadi.

2010-yildan beri IFRS buxgalteriya standartlaridan foydalanish ixtiyoriy bo'lgan Yaponiyada xalqaro buxgalteriya standartlarini qabul qilishni tanlaganining asosiy sabablari sifatida biznes samaradorligi, taqqoslashning yaxshilanishi va xalqaro investorlar bilan yaxshi aloqalarni aniqladi.

1-rasm: Mintaqalar bo'yicha IFRS standartlaridan foydalanishni talab qiladigan profilli yurisdiksiyalar³

² Ifrs. org

³ Ifrs. org

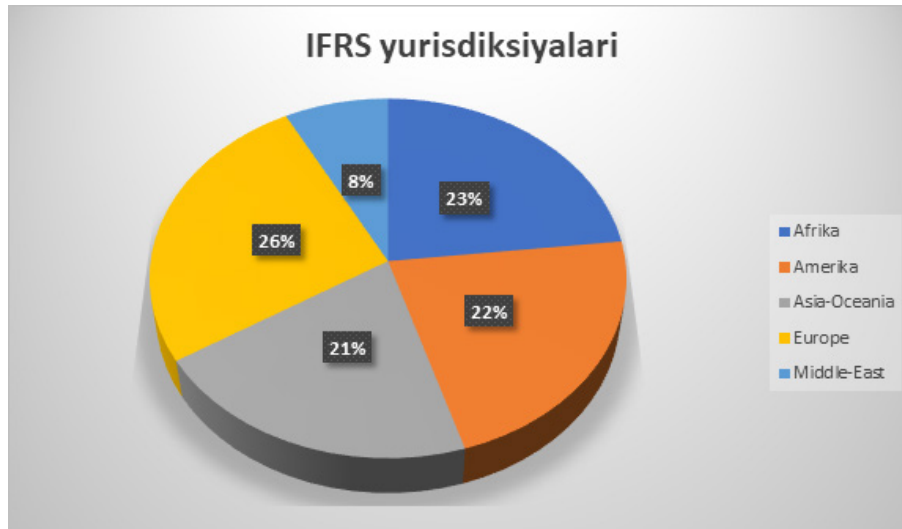

IOSCO 2000 yilda o'z a'zolariga IFRS buxgalteriya standartlarini transchegaraviy takliflar uchun birjalarida foydalanishga ruxsat berishni tavsiya qilganida, global buxgalteriya standartlarining afzalliklarini tan oldi.

Shu vaqtdan boshlab IFRS buxgalteriya standartlari rivojlangan va rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda keng qo'llaniladigan moliyaviy hisobotning amalda global tiliga aylandi.

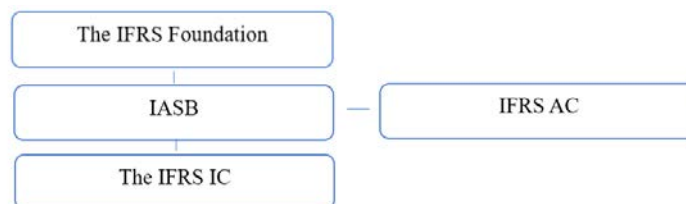
Bizning tadqiqot shuni ko'rsatadiki, 145-yurisdiksiyalar endi barcha yoki eng ommaviy ro'yxatga olingan kompaniyalar uchun IFRS buxgalteriya standartlaridan foydalanishni talab qiladi, shu bilan birga 13-yurisdiksiyalari undan foydalanishga ruxsat beradi.

Buni foizlardagi ifodasi quyidagicha:

2-rasm: IFRS Yurisdiksiyalarining foizdagi tarkibiy ulushi

Bundan ko'rinib turibdiki, IFRS standartlarini qo'llash global tusga kirib bo'lgan. IFRS Foundation uch bosqichli boshqaruv tuzilmasiga ega bo'lib, ikkita mustaqil standartlarni belgilash bo'yicha ekspertlar Kengashiga asoslangan (xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi va xalqaro barqarorlik standartlari kengashi), butun dunyo bo'ylab ishonchli shaxslar tomonidan boshqariladi va nazorat qilinadi (IFRS Foundation homiylari), ular o'z navbatida davlat hokimiyati organlarining monitoring kengashi (IFRS Foundation Monitoring Kengashi) bilan faoliyat olib boradi. IFRS Vasiylik Kengashi standartlarida xalqaro buxgalteriya maslahat beradi, shu bilan birga kengashlar boshqa bir qator doimiy maslahat organlari va talqini guruhlar bilan keng muhokama qilinadi.

3-rasm: Xalqaro tartibga solish tizimining tuzilishi⁴

IFRS buxgalteriya operatsiyalarining keng doirasini qamrab oladi. IFRS majburiy qoidalarni belgilaydigan biznes amaliyotining ba'zi jihatlari mavjud. Bularga moliyaviy hisobot elementlari, IFRS tamoyillari va asosiy hisobot turlari kiradi. IFRSga muvofiq moliyaviy hisobot elementlari: aktivlar, majburiyatlar, kapital, daromadlar va xarajatlar.

IFRSga muvofiq hisobotlarda 4 ta hisobot bo'lishi kerak:

- Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot: u balans deb ham ataladi. IFRS muvozanat tarkibiy qismlarining o'zaro bog'liqligiga ta'sir qiladi.
- Jami daromadlar to'g'risidagi hisobot: bu bitta shakl bo'lishi mumkin yoki uni IFRS daromatlari to'g'risidagi hisobot va boshqa daromadlar, shu jumladan mulk va jihozlar to'g'risidagi hisobotga bo'lish mumkin.
- Kapitalning o'zgarishi to'g'risidagi hisobot: taqsimlanmagan foyda to'g'risidagi hisobot sifatida ham tanilgan. Bu ma'lum bir moliyaviy davrda foyda o'zgarishini aks ettiradi.

- Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot: ushbu hisobot kompaniyaning ma'lum bir davrdagi moliyaviy operatsiyalarini umumlashtiradi, pul oqimlari operatsion faoliyat, investitsiyalar va moliyalashtirish oqimlariga bo'linadi. Ushbu hisobot bo'yicha tavsiyalar IFRS 7 da keltirilgan.

Ushbu asosiy hisobotlardan tashqari, kompaniya o'z hisob siyosatining qisqacha mazmuni bilan ilovalarni ham taqdim etishi kerak. Foyda va zararlardagi o'zgarishlarni ko'rsatish uchun to'liq hisobot ko'pincha oldingi hisobotga nisbatan ko'rib chiqiladi. Bosh kompaniya har bir sho'ba korxonasi uchun alohida hisobotlarni, shuningdek IFRSning konsolidatsiyalangan moliyaviy hisobotlarini tuzishi kerak. Hozirda 2000-yillar boshidan audit va konsalting xalqaro shirkatlari bo'lmish "katta to'rtlik" (PwC, Ernst & Young, Deloitte, KPMG) MHXS va Auditning Xalqaro andozalari talablariga binoan O'zbekistonda faoliyat yuritib kelmoqda.

1-jadval: O'zbekistonda MHXS tasdiqlash

Mahalliy kompaniyalar uchun qaysi IFRS buxgalteriya standartlari talab qilinadi yoki ruxsat etiladi?	Xalqaro buxgalteriya standartlari Kengashi tomonidan chiqarilgan IFRS standartlari bo'lgan O'zbekiston Respublikasi tomonidan tasdiqlangan standartlar.
Auditorlik xulosasi va/yoki taqdimot izohi asosida moliyaviy hisobotlar quyidagilarga muvofiq tayyorlanganligi ko'rsatilgan:	IFRS standartlarini qo'llaydigan moliyaviy hisobotlarni tayyorlaydigan kompaniyalar uchun auditorlik hisobotida IFRS standartlariga muvofiqligi ko'rsatilgan.
Auditorlik hisoboti va/yoki tayyorgarlik izohining asosi 'ikki tomonlama hisobot' (UFRS buxgalteriya standartlari va yurisdiksiya GAAP bilan muvofiqligi) ga ruxsat beradimi?	Yo'q
IFRS buxgalteriya standartlari qonun yoki qoidalarga kiritilganmi? Ha bo'lsa, bu jarayon qanday ishlaydi?	Ha O'zbekistonda IFRS standartlaridan normativ hujjat sifatida foydalanishning huquqiy asoslarini yaratish uchun O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 24-avgustdagi 507-sonli qarorini tasdiqlash to'g'risida Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari va ularga izohlarni tan olish tartibi to'g'risidagi Nizom qabul qilindi. O'zbekiston Respublikasida IFRS standartlari Moliya vazirligining buyrug'i bilan tasdiqlanadi.
Agar yo'q bo'lsa, qanday qilib IFRS buxgalteriya standartlari yurisdiksiyada talabga aylanadi?	Qo'llanilmaydi
Yurisdiksiya yangi yoki o'zgartirilgan IFRS buxgalteriya standartlarini (shu jumladan talqinlarni) tasdiqlash yoki qabul qilish uchun rasmiy jarayonga egami?	IFRS standartlarini huquqiy hujjatlar sifatida e'tirof etish uchun 24 yil 2020 avgustda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining oliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari va ularni sharhlash to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash va ularni qabul qilish tartibi to'g'risida"gi 507-sonli qarori qabul qilindi. Ushbu qaror bilan Vazirlar Mahkamasi IFRS standartlarini va IFRS bilan birga keladigan hujjatlarni tan olish tartibini tasdiqladi. Ushbu qarorga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi hududida qabul qilinadigan IFRS standartlari va talqinlari kiritilgan. Xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi tomonidan chiqarilgan quyidagi hujjatlarda: * IFRS standartlari, shu jumladan har qanday yangi IFRS standartlari. * IFRS standartlarini talqin qilish; * IFRS standartlariga o'zgartirishlar; *Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlarida belgilangan boshqa hujjatlar

Bu jarayon bosqichlarida quyidagi muammolar vujudga kelishi kuzatilmoqda:

- Mutaxassislar va o'quv qo'llanmalari yetishmovchiligini ko'ramiz. Mamlakatimizda faoliyat olib borayotgan hisobchi, soliq va moliya mutaxassislarining ko'pchilik qismi MHXS bo'yicha yetarli bilimga ega emas edi.
- Buning ustiga MHXS hujjatlari o'zbek tilida qo'llash uchun doimiy yangilangan versiyasi taqdim etilmadi.
- Xalqaro buxgalteriya hisobotlari standartlarining hammasini buxgalteriya hisobining milliy standartlariga moslashtirishdagi muvozanatsizliklar.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishda qiyinchiliklar bo'lishi tabiiy holat. Eng muhimi, ushbu qiyinchiliklar ortidan erishiladigan foydali jihatlarni tasavvur qilish muhim sanaladi.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ning tatbiq etilishi hisobning yagona usullarini qo'llash orqali kompaniyalarni ichki boshqaruv tizimini takomillashtirish, manfaatdor tomonlarga korxonaning moliyaviy holati to'g'risida ma'lumot berish va kompaniyaning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Yangi qoidalar bosh buxgalterni o'zi ishlab turgan tashkilot biznesini iqtisodchi va moliyachi tarzida tushunishga majburlaydi. MHXSning yana bir ahamiyatli xususiyatini aytib o'tamiz, bu andozalar korxona rahbarlarini moliyaviy hisobot va shuningdek buxgalteriya hisoboti bilan ko'proq qiziqishga undaydi, zero MHXS talablariga binoan hisoblangan ko'rsatkichlar rahbarlarning mukofot to'lovlari yoki ularni rahbarlikda qoldirish-qoldirmaslik qarorlarini belgilaydi. Kompaniyalarning xalqaro bozorlarga chiqishi, shuningdek, salohiyatli investorlarni jalb qilishda MHXSGa muvofiq moliyaviy hisobot tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi va u hayotiy zaruratga aylanib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori 2020-yil fevral, 4611-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 24-yil 2020-avgustdagi 507-sonli qarorini tasdiqlash to'g'risida Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari va ularga izohlarni tan olish tartibi to'g'risidagi Nizom.
3. "Buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari". Tarjima. A. Rizaqulov, B. Xasanov, A. Usanov, Z. Mamatov. T.: – 2004.
4. Tashnazarov S. Xalqaro hisob asoslari. Ma'ruza matni. SamISI, 2008. – 210 b.
5. M. Bonham and others. Generally accepted Accounting practice under IFRS. Ernst & Young LLP, United States, 2010. – part 1. PFA_Kaplan Study_Text_2022–23_compressed 2021_2022_F3_FFA_FA_Financial_Accounting_P_R_Kit_compressed. pdf

Internet saytlari

6. [www. Lex. uz](http://www.lex.uz)
7. [www. lfrs. org](http://www.lfrs.org)
8. [Kun. uz](http://Kun.uz) Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga qanday o'tiladi
9. [finacademy. net/materials/article/chto-takoe-msfo](http://finacademy.net/materials/article/chto-takoe-msfo)
10. [www. 1cashflow. ru/standarty-otchetsnosti-msfo](http://www.1cashflow.ru/standarty-otchetsnosti-msfo)

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

